UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

21 päivänä helmikuuta 2013 *

Sosiaaliturva — Asetus (ETY) N:o 1408/71 — 72 artikla, 78 artiklan 2 kohdan b alakohta ja 79 artiklan 1 kohdan a alakohta — Orpojen perhe-etuudet — Vakuus- ja työskentelykausien yhteenlaskeminen — Jälkeenjääneen vanhemman toisessa jäsenvaltiossa täyttämät kaudet — Huomioon ottamatta jättäminen

Asiassa C-619/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal du travail de Bruxelles (Belgia) on esittänyt 15.11.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 30.11.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Patricia Dumont de Chassart

vastaan

Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh (esittelevä tuomari), C. Toader ja C. G. Fernlund,

julkisasiamies: P. Mengozzi,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tourrès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.11.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Dumont de Chassart, edustajinaan avocat F. Hachez ja avocat T. Delahaye,

— Belgian hallitus, asiamiehinään L. Van den Broeck ja M. Jacobs, avustajinaan avocat J. Vanden Eynde ja avocat L. Delmotte,

— Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään M. Sitbon, M. Veiga ja S. Cook,

— Euroopan komissio, asiamiehinään V. Kreuschitz ja G. Rozet,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.12.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 29.4.1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1399/1999 (EYVL L 164, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), 72 artiklan, 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ja 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Patricia Dumont de Chassart ja Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS) (jäljempänä ONAFTS) ja jossa viimeksi mainittu on kieltäytynyt myöntämästä Dumont de Chassartille hänen pojastaan orpojen perheavustuksia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdassa säädetään, että asetuksessa tarkoitetaan ”palkatulla työntekijällä” muun muassa henkilöä, joka on pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella vakuutettu yhden tai useamman palkattujen työntekijöiden sosiaaliturvajärjestelmän kattaman vakuutustapahtuman varalta.

4 Tämän asetuksen 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat henkilöt”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja opiskelijoihin, jotka kuuluvat tai ovat kuuluneet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön piiriin ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä tai jälkeenjääneisiinsä.

2. Tätä asetusta sovelletaan yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisina olleiden palkattujen työntekijöiden, itsenäisten ammatinharjoittajien ja opiskelijoiden jälkeenjääneisiin riippumatta kyseisten henkilöiden kansalaisuudesta, jos heidän jälkeenjääneensä ovat jäsenvaltion kansalaisia taikka valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella.”

5 Kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan kaikkeen lainsäädäntöön, joka koskee seuraavia sosiaaliturvan aloja:

– –

c) vanhuusetuuksia

– –

h) perhe-etuuksia.”

6 Asetuksen N:o 1408/71 72 artiklassa, jonka otsikko on ”Vakuutus-, työskentely- tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausien yhteenlaskeminen” ja joka kuuluu III osaston 7 lukuun, jonka otsikkona on puolestaan ”Perhe-etuudet”, säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltion lainsäädännössä edellytetään etuuksia koskevan oikeuden saamiseksi, että vakuutus-, työskentely- tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kaudet ovat täyttyneet, tämän valtion toimivaltainen laitos ottaa huomioon tarpeellisessa määrin vakuutus-, työskentely- tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kaudet, jotka ovat täyttyneet toisen jäsenvaltion alueella, niin kuin ne olisivat sen soveltaman lainsäädännön mukaan täyttyneitä kausia.”

7 Asetuksen N:o 1408/71 78 artiklassa, jonka otsikko on ”Orvot” ja joka kuuluu III osaston 8 lukuun, jonka otsikkona on puolestaan ”Etuudet eläkeläisten huollettaville lapsille ja orvoille”, säädetään seuraavaa:

”1. Ilmaisulla ’etuudet’ tarkoitetaan tässä artiklassa perheavustuksia ja tietyissä tapauksissa orpojen lisä- tai erityisavustuksia.

2. Orvon etuudet myönnetään seuraavien sääntöjen mukaisesti riippumatta jäsenvaltiosta, jonka alueella orpo tai hänestä tosiasiallisesti huolehtiva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö asuu:

a) sellaisen [kuolleen] palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan, joka on vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alainen, orvolle tämän valtion lainsäädännön mukaisesti;

b) sellaisen kuolleen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan orvolle, joka on usean jäsenvaltion lainsäädännön alainen:

i) sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella orpo asuu, edellyttäen, että ottaen tarvittaessa huomioon 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu tämän valtion lainsäädännön mukaan

_ _”

8 Asetuksen N:o 1408/71 79 artiklassa, jonka otsikko on ”Eläkeläisten huollettavien lapsien ja orpojen etuuksia koskevia yhteisiä säännöksiä”, säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 77, 78 ja 78 a artiklassa tarkoitetut etuudet annetaan sen lainsäädännön mukaisesti, joka määräytyy noiden artiklojen säännöksiä soveltamalla, laitoksesta, joka on vastuussa tämän lainsäädännön soveltamisesta, ja sen kustannuksella, niin kuin eläkeläiseen tai vainajaan olisi sovellettu vain toimivaltaisen valtion lainsäädäntöä.

Kuitenkin:

a) jos tämän lainsäädännön mukaisesti edellytetään, että etuuksia koskevan oikeuden saaminen, säilyttäminen tai takaisinsaaminen riippuu vakuutus-, työskentely-, itsenäisen ammatinharjoittamisen tai asumiskausien pituudesta, tällainen pituus määrätään ottaen tarvittaessa huomioon 43 artiklan säännökset tai 72 artiklan säännökset;

_ _”

9 Saman asetuksen liitteessä VI, jonka otsikko on ”Erityismääräykset tiettyjen jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen soveltamiseksi”, todetaan seuraavaa:

”A. Belgia

– –

7. Asetuksen 72 artiklan ja 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännöksiä sovellettaessa otetaan huomioon työskentelykaudet tai vakuutuskaudet, jotka ovat täyttyneet toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jos oikeus etuuksiin Belgian lainsäädännön mukaan edellyttää tietyn aiemman kauden osalta, että edellytykset oikeudesta perhe-etuuksiin palkattujen työntekijöiden järjestelmässä täyttyvät.

– –”

10 Asetuksen N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 (EYVL L 74, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97, 15 artiklassa, joka koskee yleisiä sääntöjä kausien yhteenlaskemiseksi, säädetään seuraavaa:

”1. Asetuksen [N:o 1408/71] 18 artiklan 1 kohdassa, 38 artiklassa, 45 artiklan 1–3 kohdassa, 64 artiklassa ja 67 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa kausien yhteenlaskeminen tapahtuu seuraavien sääntöjen mukaisesti:

a) yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan täyttyneisiin vakuutus- tai asumiskausiin lisätään minkä tahansa muun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan täyttyneet vakuutus- tai asumiskaudet sikäli kuin niihin turvautuminen on tarpeellista, jotta täydennettäisiin ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan täyttyneitä vakuutus- tai asumiskausia etuuksia koskevien oikeuksien saavuttamiseksi, säilyttämiseksi tai takaisinsaamiseksi, edellyttäen, että tällaiset vakuutus- tai asumiskaudet eivät ole päällekkäisiä. – –

– –”

Belgian säännöstö

11 Palkatuille työntekijöille maksettavista perheavustuksista 19.12.1939 annetun konsolidoidun säännöstön (lois coordonnées du 19 décembre 1939 relatives aux allocations familiales pour travailleurs salariés, jäljempänä konsolidoitu säännöstö) 56 bis §:n 1 momentissa säädetään, että orvot lapset ovat orvoille myönnettävien suuruisten perhe-avustuksien edunsaajia, kun kuollut vanhempi tai jälkeenjäänyt vanhempi on välittömästi kuolemaa edeltäneiden kahdentoista kuukauden aikana täyttänyt konsolidoidun säännöstön mukaiset edellytykset vähintään kuuden kiinteämääräisen kuukausittain maksettavan avustuksen hakemiseksi.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

12 Pääasian kantaja, Patricia Dumont de Chassart, on Belgian kansalainen, ja myös hänen edesmennyt puolisonsa, Descampe, oli Belgian kansalainen. Pariskunnan poika, Diego Descampe, joka myös on Belgian kansalainen, syntyi Ranskassa 23.1.2000.

13 Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta käy ilmi, että Dumont de Chassart toimi Ranskassa palkattuna työntekijänä 28.9.1993–31.8.2008. Descampe puolestaan työskenteli palkattuna työntekijänä sekä Belgiassa vuosina 1968–1976 ja 1987–1988 että Ranskassa vuosina 1989–2002. Tuon jälkeen Descampe ei enää tehnyt työtä vaan asui Ranskassa ”eläkettä edeltävässä tilanteessa” pelkästään säästöillään saamatta lainkaan tuloja tai korvauksia.

14 Guy Descampe kuoli 25.4.2008 Ranskassa.

15 Dumont de Chassart muutti poikansa kanssa 31.8.2008 Belgiaan, missä hän jäi työttömäksi työskenneltyään palkattuna työntekijänä noin kuukauden ajan.

16 Dumont de Chassart jätti 13.10.2008 ONAFTSille hakemuksen orpojen perheavustuksien myöntämisestä pojalleen.

17 Hän jätti lisäksi 4.2.2009 ONAFTSille hakemuksen voidakseen saada yksinhuoltajaperheille myönnettävän lisäavustuksen 1.9.2008 lukien.

18 ONAFTS ilmoitti Dumont de Chassartille 9.3.2009, että hänelle myönnettiin perheavustusta 1.9.2008 lukien hänen Belgiassa harjoittamansa ammattitoiminnan perusteella.

19 Lisäksi ONAFTS ilmoitti Dumont de Chassartille 6.4.2009, että hänelle myönnettiin myös yksinhuoltajaperheille myönnettävää lisäavustusta 1.10.2008 lukien.

20 Sitä vastoin ONAFTS päätti 20.11.2009 evätä asianomaiselta orpojen perhe-etuudet sillä perusteella, ettei Descampe täyttänyt kuolemaansa välittömästi edeltäneiden kahdentoista kuukauden aikana konsolidoidun säännöstön 56 bis §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä vähintään kuuden kiinteämääräisen kuukausittain maksettavan avustuksen hakemiseksi.

21 Dumont de Chassart nosti tribunal du travail de Bruxellesissa 5.2.2010 kanteen, jossa hän riitautti kyseisen hylkäävän päätöksen vedoten siihen, että ONAFTSin olisi pitänyt myöntää hänelle orpojen perheavustukset ottamalla huomioon vakuutus- ja työskentelykaudet, jotka olivat hänen osaltaan täyttyneet Ranskassa ennen hänen aviomiehensä kuolemaa.

22 Kansallinen tuomioistuin toteaa ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä, että asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka alueella orpo asuu, ja että Dumont de Chassartin tilanteeseen sovelletaan sen vuoksi 1.9.2008 alkaen Belgian lainsäädäntöä. Kansallinen tuomioistuin katsoo, että konsolidoidun säännöstön 56 bis §:n mukaisesti puolestaan sekä kuolleen vanhemman että jälkeenjääneen vanhemman tilannetta voidaan käyttää perusteena haettaessa orpojen perhe-etuuksia. Nyt käsiteltävässä tapauksessa hakemus ei kuitenkaan voi kansallisen tuomioistuimen mukaan perustua kuolleen vanhemman tilanteeseen, koska hän ei kuolemaansa välittömästi edeltäneiden kahdentoista kuukauden aikana täyttänyt konsolidoidussa säännöstössä vaadittuja edellytyksiä vähintään kuuden kiinteämääräisen kuukausittain maksettavan avustuksen hakemiseksi. Jälkeenjääneen vanhemman eli Dumont de Chassartin tilanne puolestaan voisi täyttää tämän edellytyksen ainoastaan siinä tapauksessa, että hänen osaltaan Ranskassa täyttyneet vakuutus- ja työskentelykaudet pitäisi rinnastaa Belgiassa täyttyneisiin vakuutus- ja työskentelykausiin.

23 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin, että asetuksen N:o 1408/71 72 artiklassa säädetyn rinnastussäännön soveltaminen on suljettu pois tämän asetuksen 79 artiklan 1 kohdassa. Sen mukaan viimeksi mainittu säännös, jossa viitataan kyseiseen 72 artiklaan, koskee ainoastaan, kuten ONAFTS on väittänyt pääasiassa, kuolleen työntekijän osalta täyttyneitä vakuutus- ja työskentelykausia eikä jälkeenjääneen työntekijän vastaavia kausia. Asetuksen N:o 1408/71 79 artiklan 1 kohdan ja näin ollen tämän asetuksen 72 artiklaan tehdyn viittauksen henkilöllinen soveltamisala on näin ollen kansallisen tuomioistuimen mukaan rajoitetumpi kuin konsolidoidun säännöstön 56 bis §:n 1 momentin.

24 Tribunal du travail de Bruxelles pohtii, onko tämä asetuksen N:o 1408/71 79 artiklan 1 kohdassa tehty konsolidoidun säännöstön 56 bis §:n 1 momentin soveltamisalan rajoittaminen unionin oikeudessa vahvistettujen yhdenvertaisen kohtelun ja syrjintäkiellon periaatteiden vastaista. Kansallisella tuomioistuimella on tässä yhteydessä erityisesti epäselvyyttä sellaisten lasten, joiden vanhemmat eivät ole milloinkaan muuttaneet pois Belgiasta harjoittaakseen ammattitoimintaa toisessa jäsenvaltiossa, ja toisaalta sellaisten lasten välillä tehtävästä erottelusta, joiden vanhemmat ovat unionin kansalaisia ja

ovat asuneet toisessa jäsenvaltiossa, jossa jälkeenjäänyt vanhempi on työskennellyt, kun taas edesmennyt vanhempi ei ole harjoittanut mitään toimintaa Belgian lainsäädännön kannalta merkityksellisenä viitekautena. Ensiksi mainittujen lasten jälkeenjäänyt vanhempi, joka on työskennellyt Belgiassa viitekautena, voi näet vedota edesmenneen vanhemman osalta täyttyneiden vakuutus- ja työskentelykausien lisäksi myös hänen itsensä osalta Belgiassa täyttyneisiin vakuutus- ja työskentelykausiin, kun taas jälkimmäisten lasten jälkeenjäänyt vanhempi ei voi Belgiassa vedota jossakin toisessa jäsenvaltiossa täyttyneisiin kausiin.

25 Näissä olosuhteissa tribunal du travail de Bruxelles päätti lykätä ratkaisun antamista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Loukataanko – – asetuksen – – N:o 1408/71 79 artiklan 1 kohdassa yhdenvertaisen kohtelun ja syrjintäkiellon yleisiä periaatteita, jotka on vahvistettu muun muassa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen 14 artiklassa, luettuna tapauksen mukaan yhdessä [EY:n] perustamissopimuksen konsolidoidun version 17, 39 ja/tai 43 artiklan kanssa, jos mainittua säännöstä tulkitaan niin, että siinä sallittaisiin sovellettavan [kyseisen asetuksen] 72 artiklassa tarkoitettujen vakuutus-, työskentely- tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausien rinnastamista koskevia sääntöjä ainoastaan edesmenneeseen vanhempaan, jolloin tästä seuraisi, että – – [konsolidoidun säännöstön] 56 bis §:n 1 momentissa suljetaan pois sellaisen elossa olevan vanhemman osalta – tämän kansalaisuudesta riippumatta, kunhan hän on jäsenvaltion kansalainen tai kuuluu [saman asetuksen] henkilölliseen soveltamisalaan – joka on työskennellyt jossakin toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa – – [konsolidoidun säännöstön] 56 bis §:n 1 momentissa tarkoitetun 12 kuukauden jakson aikana, mahdollisuus esittää näyttö siitä, että hän on täyttänyt edellytyksen, jonka mukaan hän olisi ollut [edellä mainitun säännöstön] 51 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna edunsaajana oikeutettu kuuteen kiinteämääräiseen kuukausittain maksettavaan perheavustukseen kuolemaa edeltävien 12 kuukauden aikana, kun taas sellaisella elossa olevalla vanhemmalla, olipa hän sitten Belgian tai jonkin muun Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, joka on työskennellyt ainoastaan Belgiassa – – [konsolidoidun säännöstön] 56 bis §:n 1 momentissa tarkoitetun 12 kuukauden jakson aikana, olisi tapauksen mukaan siitä syystä, ettei hän olisi koskaan lähtenyt Belgiasta, oikeus esittää tällainen näyttö?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

26 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 1408/71 72 artiklaa, 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 79 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a alakohtaa tulkittava siten, että niissä sallitaan sellaisia vakuutus- ja työskentelykausia yhteen laskettaessa, jotka ovat tarpeen orpojen etuuksia koskevan oikeuden saamiseksi jäsenvaltiossa, otettavan huomioon vain edesmenneen vanhemman jossakin toisessa jäsenvaltiossa täyttämät kaudet, mutta ei jälkeenjääneen vanhemman täyttämiä kausia. Mikäli näin on, kansallinen tuomioistuin tiedustelee, ovatko asetuksen N:o 1408/71 säännökset yhteensopivia yhdenvertaisen kohtelun ja syrjintäkiellon periaatteiden kanssa.

Asetuksen N:o 1408/71 sovellettavuus

27 Heti aluksi on täsmennettävä, että toisin kuin Belgian hallitus on väittänyt kirjallisissa huomautuksissaan, Descampen kaltaisen edesmenneen vanhemman oikeudenhaltijat eivät voi menettää oikeutta vedota asetuksen N:o 1408/71 soveltamiseen sillä perusteella, että tämä vanhempi, koska hän ei ollut enää kuollessaan vakuutettuna millään tämän asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa luetellulla sosiaaliturvan alalla, olisi menettänyt kyseisen asetuksen 1 artiklan a alakohdassa tarkoitetun ”työntekijän” aseman.

28 Asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan, jossa määritetään tämän asetuksen henkilöllinen soveltamisala, mukaan tätä asetusta sovelletaan sellaisten työntekijöiden jälkeenjääneisiin, jotka ovat ”kuuluneet” yhden tai useamman jäsenvaltion saman asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sosiaaliturvajärjestelmän ”piiriin” (ks. vastaavasti asia 115/77, Laumann, tuomio 16.3.1978, Kok., s. 805, 5 kohta ja asia C-131/96, Mora Romero, tuomio 25.6.1997, Kok., s. I-3659, 21 kohta).

29 Pääasiassa on kiistatonta, että Descampe, joka on harjoittanut ammattitoimintaa sekä Belgiassa että Ranskassa vuosina 1968–2002, on kuulunut näiden molempien jäsenvaltioiden sosiaaliturvajärjestelmien piiriin. Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta käy siten ilmi, että jos Descampe ei olisi kuollut vähän ennen eläkeikäänsä, hänellä olisi ollut kummassakin jäsenvaltiossa oikeus muun muassa asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun vanhuuseläkkeeseen.

30 Joka tapauksessa asiassa on kiistatonta, että Dumont de Chassart, joka vaatii pääasian kohteena olevaa orpojen etuutta, oli sekä ennen Descampen kuolemaa että tämän jälkeen vakuutettu asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmässä siten, että hän on tämän asetuksen 1 artiklan a alakohdassa tarkoitettu ”työntekijä” ja näin ollen häneen sovelletaan kyseistä asetusta sen 2 artiklan nojalla.

31 Näin ollen on katsottava, että pääasian kohteena olevan kaltainen tilanne kuuluu asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen soveltamisalaan.

Asetuksen N:o 1408/71 72 artiklan, 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ja 79 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a alakohdan tulkinta

32 Orpojen etuuksia koskevan oikeuden osalta on muistutettava, että asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan säännösten tarkoituksena on sen jäsenvaltion määrittäminen, jonka lainsäädännön mukaan näitä etuuksia myönnetään, eli nämä etuudet myönnetään pääsääntöisesti pelkästään tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Tämän artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdasta seuraa, että silloin, kun kuollut työntekijä on kuulunut useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisuuteen, kyseiset etuudet myönnetään sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa kuolleen työntekijän orpo asuu. Tällä säännöksellä asuinjäsenvaltiolle on näin ollen annettu yksinomainen toimivalta myöntää kyseessä olevat etuudet (ks. mm. asia C-59/95, Bastos Moriana ym., tuomio 27.2.1997, Kok., s. I-1071, 15 ja 18 kohta ja asia C-225/10, Pérez García ym., tuomio 20.10.2011, Kok., s. I-10111, 39 kohta).

33 Asetuksen N:o 1408/71 79 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan toimivaltaisen jäsenvaltion on annettava etuudet oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ”niin kuin” kuolleeseen työntekijään olisi sovellettu vain tätä lainsäädäntöä.

34 Belgian hallitus väittää, että asetuksen N:o 1408/71 näissä säännöksissä sallitaan orpojen etuuksia koskevan oikeuden saamiseksi edellytettyjä vakuutus- ja työskentelykausia yhteen laskettaessa otettavan huomioon ainoastaan kuolleen vanhemman osalta täyttyneet kaudet, mikäli tämän osalta on jo täyttynyt tietty vakuutus- tai työskentelykausi siinä jäsenvaltiossa, jolta etuuksia on haettu. Tästä seuraa sen mukaan, että pääasiassa Dumont de Chassartin osalta Ranskassa hänen puolisonsa kuolemaa edeltäneenä vuonna täyttynyttä vakuutus- ja työskentelykautta ei voida ottaa huomioon Belgian lainsäädännössä säädettyjä orpojen etuuksia koskevan oikeuden saamiseksi.

35 Tässä yhteydessä on huomautettava, että on totta, että asetuksen N:o 1408/71 78 artiklassa säännellään sen 2 kohdan a alakohdan ja b alakohdan ensimmäisen alakohdan sanamuodon mukaan ainoastaan ”kuolleen työntekijän orvon” oikeutta etuuksiin. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, tätä säännöstä ei siis sovelleta lapsiin, joista on tullut orpoja sellaisen vanhemman kuoltua, jolla ei ollut työntekijän asemaa (asia 1/88, Baldi, tuomio 14.3.1989, Kok., s. 667, 15 kohta).

36 Pitää samoin paikkansa, että myös asetuksen N:o 1408/71 79 artikla koskee sen 1 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuodon mukaan etuuksien suorittamisen osalta ainoastaan ”vainajan” tilannetta.

37 On kuitenkin muistutettava, kuten käy ilmi tämän tuomion 32 ja 33 kohdasta, että asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdassa ja 79 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ilmaistaan ainoastaan ”lainvalintasääntö”, jonka tarkoituksena on vain määrittää sellaisten orpojen tapauksessa, joiden kuolleella vanhemmalla oli työntekijän asema, sovellettava lainsäädäntö sekä siinä tarkoitettujen etuuksien maksamisesta vastuussa oleva laitos.

38 Näillä säännöksillä ei siten pyritä ainoastaan estämään useampien kansallisten lainsäädäntöjen samanaikaista soveltamista ja tästä mahdollisesti aiheutuvia vaikeuksia, vaan myös estämään se, että asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan kuuluvat henkilöt jäisivät ilman sosiaaliturvaa siitä syystä, ettei heihin voida soveltaa mitään lainsäädäntöä (ks. analogisesti asia C-275/96, Kuusijärvi, tuomio 11.6.1998, Kok., s. I-3419, 28 kohta).

39 Sitä vastoin kyseisillä säännöksillä ei sinänsä pyritä määrittämään orpojen etuuksia koskevan oikeuden olemassaolon edellytyksiä. Jäsenvaltioiden on lähtökohtaisesti itse määritettävä nämä edellytykset lainsäädännössään (ks. vastaavasti asia C-106/11, Bakker, tuomio 7.6.2012, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Asetuksella N:o 1408/71 ei näet luoda yhteistä sosiaaliturvajärjestelmää vaan annetaan erillisten kansallisten järjestelmien jäädä edelleen voimaan, ja asetuksen tarkoituksena on ainoastaan näiden järjestelmien yhteensovittaminen. Siinä sallitaan siten säilyttää erilliset järjestelmät, joiden perusteella syntyvät erilliset saatavat erillisiltä laitoksilta, joihin nähden edunsaajalla on välittömiä oikeuksia joko yksinomaan valtionsisäisen oikeuden nojalla tai valtionsisäisen oikeuden nojalla täydennettynä tarpeen vaatiessa unionin oikeudella (asia C-331/06, Chuck, tuomio 3.4.2008, Kok., s. I-1957, 27 kohta).

41 Koska tätä alaa ei ole yhdenmukaistettu unionin tasolla, kullakin jäsenvaltiolla on edelleen toimivalta määrittää lainsäädännössään unionin oikeutta noudattaen sosiaaliturvajärjestelmän etuuksien myöntämisen edellytykset (ks. vastaavasti mm. asia C-345/09, van Delft ym., tuomio 14.10.2010, Kok., s. I-9879, 84 ja 99 kohta ja asia C-388/09, da Silva Martins, tuomio 30.6.2011, Kok., s. I-5737, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

42 Tästä seuraa, että ”kuolleen työntekijän” asema on asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdan ja 79 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan yhteydessä ainoastaan liittymäperuste, jonka avulla määritellään yhtäältä näiden säännösten sovellettavuus ja toisaalta yhdessä orvon asuinpaikan kanssa sovellettava kansallinen lainsäädäntö.

43 Nyt käsiteltävässä asiassa on selvää, että asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdassa ilmaistu liittymäperuste saa aikaan sen, että asiassa on sovellettava Belgian lainsäädäntöä eli konsolidoidun säännöstön 56 bis §:n 1 momenttia. Asetuksen N:o 1408/71 79 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla on näin ollen toimivaltaisten Belgian viranomaisten tehtävänä antaa kyseiset etuudet Belgian lainsäädännön mukaisesti, niin kuin Descampeen olisi sovellettu vain tätä lainsäädäntöä.

44 Koska näiden säännösten nojalla on siten aluksi määritetty, että orpojen etuuksia koskevan oikeuden myöntämiseen on sovellettava Belgian lainsäädäntöä ja että toimivaltaiset Belgian viranomaiset ovat vastuussa näiden etuuksien maksamisesta, orpojen etuuksia koskevan oikeuden olemassaolon määrittäminen riippuu sitten tämän tuomion 39–41 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti tällä tavoin määritetyn Belgian lainsäädännön eli konsolidoidun säännöstön 56 bis §:n 1 momentin sisällöstä.

45 Tässä yhteydessä on selvää, että tämän kansallisen säännöstön nojalla määritettäessä orpojen etuuksia koskevaa oikeutta on mahdollista ottaa huomioon sekä edesmenneen vanhemman että jälkeenjääneen vanhemman osalta täyttyneet vakuutus- ja työskentelykaudet.

46 Näin ollen asetuksen N:o 1408/71 79 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a alakohdassa ilmaistun säännön nojalla Belgian toimivaltaisten laitosten on määrittäessään, onko pääasiassa oikeutta orpojen etuuksiin, otettava huomioon saman asetuksen 72 artiklassa säädetyn vakuutus- ja työskentelykausien yhteenlaskemisen periaatteen nojalla, johon kyseisessä 79 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a alakohdassa viitataan, jälkeenjääneen vanhemman osalta toisessa jäsenvaltiossa täyttyneet vakuutus- ja työskentelykaudet.

47 Tähän säännökseen, jolla lievennetään sovellettavaa kansallista lainsäädäntöä säätämällä kuolleen työntekijän orvon hyväksi vakuutus- ja työskentelykausien yhteenlaskemisen periaatteesta, ei sisälly mitään rajoitusta kansallisen lainsäädännön henkilöllisen soveltamisalan osalta. Lisäksi on todettava, ettei tässä säännöksessä viitata mitenkään ”kuolleen työntekijän” käsitteeseen.

48 Belgian hallitus väittää kuitenkin, että sen edellytyksenä, että Belgian toimivaltaiset laitokset voivat ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa harjoitettua toimintaa koskevat kaudet niiden yhteenlaskemista varten, on, että Belgiassa on harjoitettu viitekautena jonkin verran toimintaa. Sen mukaan asetuksen N:o 1408/71 79 artiklaa voidaan tulkita siten, että siinä velvoitetaan kyseiset laitokset ottamaan huomioon Dumont de Chassartin Ranskassa harjoittama toiminta vain, jos tämän toiminnan avulla voidaan täydentää Belgiassa täyttynyttä vakuutus- tai työskentelykautta. Nyt käsiteltävässä asiassa Descampe sen enempää kuin Dumont de Chassartkaan eivät voineet Belgian hallituksen mukaan vedota tällaisen kauden täyttymiseen Belgiassa Descampen kuolemaa edeltäneen vuoden aikana.

49 Tätä tulkintaa ei voida hyväksyä.

50 Kuten unionin tuomioistuin on jo todennut asiassa C-257/10, Bergström, 15.12.2011 antamansa tuomion 44 kohdassa (Kok., s. I-13227), perhe-etuuksien myöntämiseen toimivaltainen jäsenvaltio ei voi vaatia, että toisessa jäsenvaltiossa täytettyjen vakuutus- ja työskentelykausien lisäksi täytetään toinen vakuutuskausi sen alueella.

51 Sekä asetuksen N:o 1408/71 72 artiklan että saman asetuksen liitteessä VI olevan A kohdan 7 alakohdan, joka koskee orpojen etuuksien myöntämistä Belgiassa, sanamuoto on selkeä. Ensin mainitussa säännöksessä vaaditaan yhteenlaskemisen yhteydessä ”vakuutus-, työskentely- tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausien, jotka ovat täyttyneet toisen jäsenvaltion alueella” huomioimista niin kuin ne olisivat toimivaltaisen laitoksen soveltaman lainsäädännön mukaan täyttyneitä kausia, kun taas jälkimmäisen säännöksen mukaan orpojen etuuksia myönnettäessä ”otetaan huomioon” työskentelykaudet tai vakuutuskaudet, jotka ovat täyttyneet toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan (ks. vastaavasti em. asia Bergström, tuomion 41 kohta).

52 Lisäksi on muistutettava, että asetus N:o 1408/71 annettiin ETY:n perustamissopimuksen 51 artiklan (josta on tullut EY:n perustamissopimuksen 51 artikla, josta on puolestaan muutettuna tullut EY 42 artikla ja sittemmin SEUT 48 artikla) perusteella; kyseisessä artiklassa Euroopan unionin neuvostolle annetaan toimivalta toteuttaa sellaiset sosiaaliturvan alan toimenpiteet, jotka ovat tarpeen työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi, erityisesti ottamalla käyttöön järjestelmä, joka turvaa siirtotyöläisille ja heidän huollettavilleen sen, että ”kaudet”, jotka eri maiden lainsäädännön mukaan otetaan huomioon oikeuden saamiseksi etuuteen ja sen säilyttämiseksi sekä etuuden määrän laskemiseksi, lasketaan yhteen (em. asia Bergström, tuomion 42 kohta).

53 Tämä tulkinta on myös yhteensopiva SEUT 48 artiklan tavoitteen kanssa, jonka mukaisesti asetuksen N:o 1408/71 säännöksiä on tulkittava, eli siten, että edistetään siirtotyöläisten vapaan liikkuvuuden mahdollisimman täysimääräistä toteutumista (ks. mm. em. asia da Silva Martins, tuomion 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen sekä yhdistetyt asiat C-611/10 ja C-612/10, Hudzinski ja Wawrzyniak, tuomio 12.6.2012, 53 kohta; ks. vastaavasti em. asia Bergström, tuomion 43 kohta).

54 SEUT 45–SEUT 48 artiklan ja niiden toimeen panemiseksi annetun asetuksen N:o 1408/71 tarkoituksena on muun muassa välttää se, että työntekijää, joka käyttämällä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen on työskennellyt useammassa jäsenvaltiossa, kohdeltaisiin ilman objektiivisia perusteita epäedullisemmin kuin sellaista työntekijää, joka on työskennellyt koko työuransa ajan ainoastaan yhdessä jäsenvaltiossa (ks. mm. em. asia da Silva Martins, tuomion 76 kohta ja em. yhdistetyt asiat Hudzinski ja Wawrzyniak, tuomion 80 kohta).

55 Nyt käsiteltävässä asiassa siitä, että jäsenvaltio ei orpojen etuuksia koskevan oikeuden olemassaoloa määrittäessään ottaisi huomioon sellaisen työntekijän, jolla on tämän valtion kansalaisuus ja joka on kuolleen työntekijän lapsen jälkeenjäänyt vanhempi, toisessa jäsenvaltiossa täyttämiä vakuutus- ja työskentelykausia, aiheutuisi, että tätä työntekijää kohdeltaisiin epäedullisemmin pelkästään sillä perusteella, että hän on käyttänyt oikeuttaan SEUT 45 artiklassa taattuun vapaaseen liikkuvuuteen, ja tämän seurauksena hänelle saatettaisiin tehdä vähemmän houkuttelevaksi palata lähtöjäsenvaltioonsa puolisonsa kuoleman jälkeen käyttäen saman määräyksen tai SEUT 21 artiklan nojalla oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen.

56 Mikään Belgian hallituksen esittämistä väitteistä ei ole omiaan asettamaan tätä tulkintaa kyseenalaiseksi.

57 Aluksi on todettava, että asetuksen N:o 574/72, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97, 15 artiklan 1 kohdan a alakohta, johon Belgian hallitus on tukeutunut kirjallisissa huomautuksissaan, koskee sen ensimmäisen alakohdan mukaan nimenomaisesti vain sairauden, äitiyden, työkyvyttömyyden, vanhuuden, kuoleman ja työttömyyden perusteella suoritettavia etuuksia. Tämä säännös ei sitä vastoin koske pääasian kohteena olevien orpojen etuuksien kaltaisia perhe-etuuksia.

58 Edellä mainitussa asiassa Pérez García ym. annetulla tuomiolla, johon Belgian hallitus on vedonnut suullisessa käsittelyssä, ei myöskään ole merkitystä pääasian ratkaisun kannalta, koska se ei koske vakuutus- ja työskentelykausien yhteenlaskemista asetuksen N:o 1408/71 72 artiklassa ja 79 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a alakohdassa tarkoitetulla tavalla.

59 Lopuksi on todettava asiassa 110/79, Coonan, 24.4.1980 annetusta tuomiosta (Kok., s. 1445, 13 kohta) ja asiassa 70/80, Vigier, 27.1.1981 annetusta tuomiosta (Kok., s. 229, 19 ja 20 kohta), joihin on myös vedottu suullisessa käsittelyssä, että vaikka onkin totta, että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut näissä asioissa antamissaan tuomioissa, että kun jäsenvaltion lainsäädännössä edellytetään sosiaaliturvajärjestelmään kuulumisen edellytyksenä, että asianomainen on kuulunut aikaisemmin kansalliseen sosiaaliturvajärjestelmään, asetuksessa N:o 1408/71 ei velvoiteta jäsenvaltioita rinnastamaan toisessa jäsenvaltiossa täytettyjä vakuutuskausia niihin kausiin, jotka on pitänyt täyttää aikaisemmin tuossa jäsenvaltiossa, on riittävää todeta, että nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kyseessä sosiaaliturvajärjestelmään kuuluminen, koska Dumont de Chassart kuuluu belgialaiseen palkattujen työntekijöiden sosiaaliturvajärjestelmään.

60 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 1408/71 72 artikla ja 79 artiklan 1 kohdan a alakohta eivät ole esteenä pääasian kohteena olevan kaltaisessa asiassa sille, että kuolleen työntekijän lapsen jälkeenjääneen vanhemman toisessa jäsenvaltiossa täyttyneet vakuutus- ja työskentelykaudet otetaan huomioon, vaan niissä päinvastoin edellytetään tällaista huomioon ottamista, jos toimivaltaisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että sekä kuolleen vanhemman että jälkeenjääneen vanhemman tilannetta voidaan käyttää perusteena haettaessa orpojen perhe-etuuksia, jos näillä on työntekijän asema.

61 Näissä olosuhteissa ei ole tarpeen selvittää, ovatko asetuksen N:o 1408/71 kyseiset säännökset yhteensopivia yhdenvertaisen kohtelun ja syrjintäkiellon periaatteiden kanssa.

62 Kaiken edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 72 artiklaa, 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 79 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kun jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että sekä kuolleen vanhemman että jälkeenjääneen vanhemman, jos näillä on työntekijän asema, tilannetta voidaan käyttää perusteena haettaessa orpojen etuuksia, näissä säännöksissä edellytetään, että jälkeenjääneen vanhemman osalta toisessa jäsenvaltiossa täyttyneet vakuutus- ja työskentelykaudet on otettava huomioon sellaisia kausia yhteen laskettaessa, jotka ovat tarpeen etuuksia koskevan oikeuden saamiseksi ensin mainitussa jäsenvaltiossa. Tässä yhteydessä merkitystä ei ole sillä, että jälkeenjäänyt vanhempi ei voi vedota minkään vakuutus- tai työskentelykauden täyttymiseen tässä jäsenvaltiossa kyseisessä kansallisessa lainsäädännössä tämän oikeuden saamiseksi edellytetyn viitekauden aikana.

Oikeudenkäyntikulut

63 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 29.4.1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1399/99, 72 artiklaa, 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 79 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kun jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että sekä kuolleen vanhemman että jälkeenjääneen vanhemman, jos näillä on työntekijän asema, tilannetta voidaan käyttää perusteena haettaessa orpojen etuuksia, näissä säännöksissä edellytetään, että jälkeenjääneen vanhemman osalta toisessa jäsenvaltiossa täyttyneet vakuutus- ja työskentelykaudet on otettava huomioon sellaisia kausia yhteen laskettaessa, jotka ovat tarpeen etuuksia koskevan oikeuden saamiseksi ensin mainitussa jäsenvaltiossa. Tässä yhteydessä merkitystä ei ole sillä, että jälkeenjäänyt vanhempi ei voi vedota minkään vakuutus- tai työskentelykauden täyttymiseen tässä jäsenvaltiossa kyseisessä kansallisessa lainsäädännössä tämän oikeuden saamiseksi edellytetyn viitekauden aikana.

Allekirjoitukset